

**Konferencja „Polska dla Rodziny” Karta Dużej Rodziny
w miastach i gminach**

Witam Państwa serdecznie, dziękuję za zaproszenie i gratuluję konferencji poświęconej tak pięknemu, a zarazem złożonemu tematowi jakim jest rodzina, a tym bardziej rodzina wielodzietna oraz sprawa wspierania rodzin wielodzietnych.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 18 stwierdza: „ Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej.” Artykuł 71 Konstytucji mówi: „Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych.“.

Jan Paweł II uważał rodzinę za pierwsze i najważniejsze zadanie Kościoła, głosił także: „ Rodzina jest prawdziwym fundamentem społeczeństwa i stanowi jedno z najcenniejszych dóbr ludzkości.”

Znany jest apel, jaki wystosowali w liście do premiera Donalda Tuska członkowie Zespołu ds. Rodziny Komisji Wspólnej Rządu i Episkopatu, aby jednym z priorytetów polskiej prezydencji była polityka prorodzinna.

Rodzina wielodzietna – jest to pojęcie socjologiczne, które stosuje się w wielu krajach świata, wobec rodzin, charakteryzujących się wyższą niż przeciętna liczbą dzieci.

Polskie prawo zapewnia możliwość korzystania z dodatku z tytułu wielodzietności do zasiłku rodzinnego w sytuacji kiedy w rodzinie występuje trójka potomków. Zgodnie z ustawą o świadczeniach rodzinnych z dnia 28 listopada 2003 roku dodatek z tytułu wychowywania dziecka wypłacany jest co miesiąc na trzecie i na następne dzieci uprawnione do zasiłku rodzinnego. W kategorii

rodzin troje i więcej dzieci przysługuje 44% rodzin wielodzietnych.

Zważywszy na znaczenie roli rodziny w życiu społecznym i gospodarczym należy, tym bardziej z pogłębioną uwagą i odpowiedzialnością pochylić się nad realiami funkcjonowania rodzin wielodzietnych. Spojrzenie na rodziny wielodzietne ze społecznego czy ekonomicznego punktu widzenia wskazuje, że rodziny wielodzietne zapewniają ciągłość pokoleń i całych narodów, a także w pewnym sensie napędzają wzrost gospodarczy. Mając więcej potrzeb, więcej kupują, tworzą miejsca pracy – szczególnie dla sektorów zajmujących się edukacją czy kulturą.

Dane demograficzne wskazują, że (według danych Głównego Urzędu Statystycznego stan na 30 września 2010r.) w województwie mazowieckim zamieszkuje 5239,2 tys. osób. Wobec niskiego przyrostu naturalnego, wynoszącego 1,00‰ w 2009r. przyrost ludności na Mazowszu w znacznym w znacznym stopniu kształtowany

jest przez migracje, dzięki którym przyrost rzeczywisty wyniósł 2,24%.

Od 2004r. na Mazowszu obserwuje się odwrócenie niepokojącej tendencji w zakresie spadku urodzeń (w okresie 2004-2008 odnotowano wzrost liczby urodzeń żywych o 21%). Nadal nie jest on jednak wystarczający, aby zapobiec starzeniu się społeczeństwa wynikającemu z wcześniejszych dwóch dekad spadku liczby urodzeń. Udział populacji w wieku przedprodukcyjnym w ogóle ludności systematycznie maleje, czemu towarzyszy wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym (z 16,8% w 2004r. do poziomu 17,6% w 2009r.), szczególnie wyraźny w aglomeracji warszawskiej i powiatach grodzkich. Według danych GUS pod koniec 2010 roku populacja Polski liczyła 38 204 000 mieszkańców, z tego zaledwie 18,6% (7 105 944) stanowiły dzieci i młodzież w wieku do 17 lat. Dzisiaj w Polsce mamy niedobór zastępowalności pokoleń na poziomie 40-procentowym.

W nawiązaniu do tych danych promowanie modelu rodziny z dziećmi i pozytywnego wizerunku rodziny wielodzietnej, a także wspieranie rodzin wielodzietnych staje się celem strategii wojewódzkiej. Podstawą życia społecznego jest rodzina, w niej uczymy się odpowiedzialności oraz poczucia wspólnoty. W tych liczniejszych rodzinach wszelkie trudy życia występują ze zwielokrotnioną siłą. Ponad 1/3 dzieci w Polsce wychowuje się w rodzinach wielodzietnych.

Polityka rodzinna w Polsce jest na początku drogi w stosunku do tego, co jest w Europie. Jednak coraz więcej dzieje się w tym zakresie, oprócz systemu świadczeń rodzinnych wprowadzono: ulgi podatkowe na każde uczące się dziecko, jednorazowy zasiłek porodowy tzw. becikowe. Potrzebne są rozwiązania prorodzinne dla całego kraju, wprowadzane całościowym programem zmiany polityki rodzinnej w Polsce. Jesteśmy jedynym krajem w Europie, w którym zadania wobec rodziny w tak dużej skali przypisano samorządom. Samorządy zaś skupiają się na

problemach ekstremalnych, takich jak ubóstwo, brak lokali komunalnych, domy dziecka, inne formy opieki nad dzieckiem, szkolnictwo, ośrodki interwencji kryzysowej, a pozostałe zagadnienia i problemy rodziny, szczególnie te z dalszą perspektywą oddziaływania – natury globalnej, są w praktyce poza kompetencjami i możliwościami finansowymi samorządów.

Również ze względu na system zabezpieczeń społecznych dzietność jest sprawą wagi państwowej. Jednak rzeczywistość społeczno-ekonomiczna nie zachęca do posiadania liczniejszego potomstwa. W rodzinach wielodzietnych najczęściej matka nie pracuje zarobkowo, bo obowiązki rodzicielskie i wychowawcze są pracą praktycznie w wymiarze kilkunastu godzin na dobę. Gdy przyjdzie starość, matki te nie posiadają uprawnień do własnego świadczenia emerytalnego, muszą być na utrzymaniu dzieci, które wychowywały dla społeczeństwa, bo to przecież one pracując płacą składki na ubezpieczenia społeczne.

Europejski raport z czerwca 2009 roku wskazuje na najwyższy w Unii Europejskiej stopień ubóstwa polskich dzieci. Według danych GUS z 2009 roku już przy liczbie dzieci większej niż dwoje odsetek ubogich przekracza przeciętną. Natomiast 21% rodzin z czwórką i więcej dzieci żyło w sferze ubóstwa skrajnego (granica skrajnego ubóstwa na osobę w rodzinie wynosi 314,25 zł), a 36% ustawowego (ustawowa granica ubóstwa na osobę w rodzinie wynosi 351 zł). Zatem świadoma decyzja o powiększeniu rodziny jest jednocześnie decyzją o obniżeniu statusu materialnego.

Samorząd terytorialny uczestniczy w sprawowaniu władzy publicznej oraz wykonuje przysługującą mu w ramach ustaw istotną część zadań publicznych o charakterze regionalnym, nie zastrzeżonych ustawami na rzecz organów administracji rządowej.

Na Samorządzie Województwa spoczywa obowiązek realizacji zadań o charakterze wojewódzkim tj. takich, które swym zasięgiem wykraczają poza teren

poszczególnych wspólnot gminnych i powiatowych oraz służą zaspokajaniu zbiorowych potrzeb mieszkańców województwa, które nie zostały zastrzeżone ustawami na rzecz organów administracji rządowej.

Na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku do nowych zadań samorządu wojewódzkiego należy utworzenie i prowadzenie ośrodków adopcyjno-opiekuńczych, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych i interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

Realizacja strategii wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej, będącej integralną częścią strategii rozwoju województwa, ujęta jest w szczególności w programach społecznych, które w wielu aspektach podejmują trudności występujące w rodzinach. Jednak brakuje programu skoncentrowanego ściśle na wspieraniu rodzin wielodzietnych i promowaniu modelu rodziny, której jest więcej niż dwoje dzieci.

Samorząd Województwa Mazowieckiego umacnia i wspiera funkcje rodziny poprzez współpracę z organizacjami pozarządowymi, realizującymi zadania publiczne na rzecz dzieci, młodzieży, ich rodziców i opiekunów współfinansowane z budżetu Samorządu Województwa Mazowieckiego. Działania te zwiększają szanse na prawidłowy rozwój dzieci i młodzieży, poprzez realizację programów edukacyjno-profilaktycznych, udział w zajęciach kulturalnych i sportowych, poprawę relacji rodzinnych, zapobiegają wykluczeniu społecznemu. Takimi spektakularnymi programami współfinansowanymi ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego są zadania przeprowadzane w okresie letnim pod nazwami: „Pogodne lato” i „Na wakacje po uśmiech”. W tym roku Samorząd Województwa Mazowieckiego przeznaczył na ten cel kwotę 1 650 000 złotych. Inne zadania, w których partycypujemy finansowo, realizowane są w ciągu roku kalendarzowego w szkołach, świetlicach środowiskowych i

socjoterapeutycznych, domach kultury, poradniach, różnego typu ośrodkach pomocy, klubach sportowych.

Poza współpracą finansową Samorząd Województwa Mazowieckiego prowadzi współpracę na płaszczyźnie pozafinansowej z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego polegającą w szczególności na:

- 1) wymianie informacji będącej podstawą prawidłowego diagnozowania problemów i potrzeb mieszkańców województwa, na podstawie którego opracowywane będą zadania i programy celowe;
- 2) opiniowaniu i konsultowaniu opracowań, analiz, programów i projektów aktów prawnych w dziedzinach stanowiących obszary wzajemnych zainteresowań;
- 3) podejmowaniu i prowadzeniu bieżącej współpracy z organizacjami statutowo prowadzącymi działalność pożytku publicznego;

- 4) zawieraniu porozumień dotyczących wspólnej realizacji zadań i projektów;
- 5) tworzeniu wspólnych zespołów o charakterze doradczym i konsultacyjnym;
- 6) zawarciu umowy o wykonanie inicjatywy lokalnej,
- 7) zawieraniu umów partnerstwa określonych w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Marszałek Województwa może objąć honorowym patronatem działania lub programy prowadzone przez organizacje.

Samorząd Województwa Mazowieckiego, w miarę możliwości, będzie zamieszczał informacje o organizacjach w wydawanych przez siebie materiałach informacyjno-promocyjnych.

Komórki organizacyjne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie oraz wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne prowadzą konsultacje społeczne aktów prawa miejscowego

z Mazowiecką Radą Działalności Pożytku Publicznego lub organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji.

Zatem tzw. stowarzyszenia rodzinne mają możliwość zgłaszania swoich pomysłów, wniosków, ofert do prac Samorządu Województwa Mazowieckiego. Reprezentanci rodzin wielodzietnych są bardzo istotnymi partnerami organów administracji w życiu publicznym, ich doświadczenia i wiedza powinny być w większym stopniu zastosowane w rozwiązaniach gminnych, powiatowych, wojewódzkich, państwowych.

W województwie mazowieckim zarejestrowanych jest najwięcej organizacji pozarządowych, jak wynika zarówno z danych pochodzących z krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej REGON Głównego Urzędu Statystycznego jak i Krajowego Rejestru Sądowego (KRS). Na Mazowszu zarejestrowanych jest

ponad 15 tys. stowarzyszeń i fundacji z czego w Warszawie zlokalizowane jest ponad 9,5 tysiąca (2/3 wszystkich organizacji regionu). Wiele z nich działa na rzecz rodzin (w sferach: socjalnej, edukacyjnej, prawnej), a część wymienia wspieranie rodzin wielodzietnych jako główną dziedzinę działalności statutowej.

Realizowane w Grodzisku Mazowieckim przedsięwzięcie pod nazwą: „Karta Dużych Rodzin” jest elementem lokalnej polityki na rzecz rodziny realizowanej przez Radę Miasta Grodziska, a zainicjowanej przez Związek Dużych Rodzin „Trzy Plus”. W Warszawie dla dzieci z rodzin, w których jest co najmniej czworo potomstwa, bezpłatna jest komunikacja miejska. Tutaj także brany był pod uwagę głos organizacji pozarządowych działających na rzecz rodzin. Program Rodzina uchwalony przez Radę m.st. Warszawy 13 maja 2010 r. uwzględnia główne kierunki miejskiej polityki społecznej wobec rodziny, przyjęte w Społecznej Strategii Warszawy. Program służy w szczególności realizacji miejskiej polityki

rodzinnej poprzez podejmowanie działań o charakterze powszechnym, działań skierowanych do rodzin zagrożonych marginalizacją oraz takich, które służą reintegracji rodziny. Program określa priorytety, cele i działania Miasta na lata 2010-2020 w zakresie wsparcia rodzin oraz tworzenia rodzinom warszawskim przyjaznych warunków do funkcjonowania i rozwoju.

W skali ogólnopolskiej jest niewiele rozwiązań ułatwiających licznej rodzinie dostęp do placówek kultury, sportu, rekreacji, lepszej edukacji, ulg komunikacyjnych, zniżek w zakupie biletów na basen, do teatru, kina itp.

Stworzenie programu dla rodziny na szczeblu Samorządu Województwa Mazowieckiego byłoby ważnym czynnikiem polityki prorodzinnej w całym regionie. Program taki miałby na celu kształtowanie pozytywnego wizerunku rodziny wielodzietnej oraz przełamanie niekorzystnego stereotypu wiążącego wielodzietność z ubóstwem i patologią.

Na koniec chciałbym dodatkowo poprzeć swoje nastawienie prorodzinne informacją, że Urząd Marszałkowski jest przyjaznym miejscem dla mam - stosujemy wszystkie przepisy związane z ochroną macierzyństwa. W Urzędzie są pokoje do karmienia, jest możliwość przesunięcia godzin pracy, realizowania przerw na karmienie, uzyskania dopłat z funduszu świadczeń socjalnych do przedszkola lub żłobka.

Życzeniem dla województwa mazowieckiego i w ogóle dla całej Polski jest, aby rodziny mogły w bezpieczeństwie socjalnym i przyjaznym klimacie społecznym posiadać wymarzoną liczbę dzieci.